

LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLORNA I KRISTINESTAD

Reviderad 2022 – Kristinestad

Godkänd i finskspråkiga utbildningsnämnden 28.11.2022

Godkänd i svenskspråkiga utbildningsnämnden 8.12.2022

Innehållsförteckning

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen	3
1.1 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan	3
1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den	3
1.3 Lokala särdrag och organiseringen av förskoleundervisningen	4
1.4 Information kring läroplan	4
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål	5
2.1 Förpliktelser som styr undervisningen	5
2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen	6
2.3 Värdegrunden	7
2.4 Synen på lärande	8
2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen	9
3. Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande	13
3.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen	13
3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen	15
3.3 Samarbeta i förskoleundervisningen och vid övergångarna	16
4. Principer för förskoleundervisningen	16
4.1 Mångsidiga arbetssätt	16
4.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet	17
4.3 Gemensamma mål för undervisningen och lärområden	18
4.4 Specifika frågor angående språk och kultur	26
5. Stöd för barnets växande och lärande	27
5.1 Principerna för stöd	27
5.2 Samarbeta med vårdnadshavaren i samband med stöd	28
5.3 Allmänt stöd	29
5.4 Intensifierat stöd	30
5.5 Särskilt stöd	32
5.6 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning	35
6. Elevvård	36
7. Bilagor	37

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomföras. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning som fastställer målen för förskoleundervisningen.

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, stöd för växande och lärande i stället för stöd för lärande och skolgång, och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård.

1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

De lokala delarna som gäller Kristinestad är markerade med kursiverad text.

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande.

Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har ett barn som deltar i förskoleundervisning rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inläring. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som anordnaren av förskoleundervisning fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också de individuella planer som anknyter till stöd för barnets växande och lärande ska utarbetas utgående från den gemensammaläroplanen.

Den lokala läroplanen för Kristinestad har utarbetats av chefen för småbarnspedagogik, speciallärarna inom småbarnspedagogik och förskolelärarna, den är gemensam för alla förskole enheter. Planen finns att tillgå på svenska och finska. Varje enhet har möjlighet att anpassa läroplanen så att den bäst passar in i verksamheten och gör årligen upp en mera detaljerad verksamhetsplan för sin egen verksamhet. Verksamhetsplanen uppdateras och utvecklas genom fortlöpande utvecklingssamtal och vid andra tillfällen under året tillsammans med barnen, vårdnadshavarna och personalen på förskolan. I samband med utvärderingen och den respons den ger ser man över förskolans arbetssätt och lärmiljö.

Kristinestad använder de allmänna grunderna för förskoleundervisning som bas och i den lokala delen betonas det som vi vill sträva till i Kristinestad. Strukturen är densamma som i läroplansgrunderna. Den färdiga läroplanen publiceras på Kristinestad stads hemsida och finns till påseende i pappersform på varje förskola.

Inför förskole starten får varje förskolenhet ta del av planen som görs upp för varje enskilt barn inom småbarnspedagogiken.

Övriga samarbetspartners är bl.a. den kompletterande dagvården, morgon- och eftermiddagsverksamheten, småbarnspedagogik, biblioteken, församling och lokala föreningar.

<https://www.kristinestad.fi/utbildning-och-smabarnspedagogik/smabarnspedagogik/forskoleundervisning>

1.3 Lokala särdrag och organiseringen av förskoleundervisningen

Denna läroplan fungerar som läroplan för både finska och svenska förskolor i Kristinestad.

Förskoleundervisningen i Kristinestad hör till småbarnspedagogiken och ordnas integrerat på daghemmet eller på egna enheter.

Kristinestad är en tvåspråkig stad och vi vill betona att också samarbetet över språkgränserna är viktigt för att bygga upp en förståelse och positiv attityd till tvåspråkighet. Vi vill ge barnen möjlighet att utveckla ömsesidig respekt och vara öppna för en kulturell mångfald.

Inom småbarnspedagogiken i Kristinestad ser vi tvåspråkighet som en rikedom. Att främja tvåspråkighet genomsyrar all verksamhet. Vi arbetar aktivt för att skapa goda relationer mellan språkgrupperna och ett gott samhällsklimat. Vi vill främja intresset och lusten att kommunicera på det andra inhemska språket. Vi uppmuntrar barnen till rörelse och skapar lärmiljöer som lockar till fysisk aktivitet. Vi erbjuder barnen möjlighet att bekanta sig med och smaka på en sund och varierande kost. Cittaslow konceptet är den del av vardagen på förskolan. Vi tar tillvara på närmiljön och lyfter vikten av lantbruket och närproducerat. Vi stöder barnen att utveckla och träna på sina sociala och emotionella förmågor för att skapa trygghet och acceptans i gruppen

I Kristinestad har vi också förberedande undervisning för nyanlända.

1.4 Information kring läroplan

Förskoleundervisningens läroplan kan läsas på Kristinestad stads hemsida, under småbarnspedagogik. Den årliga verksamhetsplanen finns i pappersversion i varje förskolegrupp.

Planen presenteras av förskoleläraren på första föräldramötet på höstterminen.

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i mångsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en logiskt framskridande helhet som lägger grund för ett livslångt lärande. Förskoleundervisningens centrala uppdrag är att främja barnets förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. Undervisningen ska utgå från barnet. Undervisningens uppdrag är att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd för växande och lärande, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter.

2.1 Förpliktelser som styr undervisningen

Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, elev- och studerandevårdslagen samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling, jämställdhetslagen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter och FN:s konvention om barnets rättigheter.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår och ska ges under minst 700 timmar. För barn som omfattas av förlängd läroplikt beskrivs alternativen i kapitel 5.5. Förskoleundervisningen ska ordnas så att barn som deltar i förskoleundervisning har möjlighet att använda andra tjänster inom småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till barnens olika språkliga, kulturella och religiösa bakgrund eller åskådning. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

Barn i förberedande undervisning ges 900 timmar förskoleundervisning.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoldag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria. Barnen ska varje förskoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra.

Trygghets- och säkerhetsfrågor beskrivs närmare i kapitlen 3 och 6. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk.

2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen

För att göra övergången till skolan så smidig som möjlig vill vi väcka barnets intresse för att lära sig nya saker. Vi arbetar för att barnet ska bibehålla nyfikenheten på lärandet och upprätthålla de redan inlärd färdigheterna, samt lära sig att använda alla sinnen.

Det är viktigt att småbarnspedagogik, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en helhet som framskrider på ett logiskt sätt med tanke på barnens växande och lärande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärtigen samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtig. Målet är att varje barns lärtig fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på förskoleenheterna och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för växande och lärande samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsöversgripande samarbete.

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens växande och lärande,

och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren. En plan för barnets lärande ska alltid utarbetas ifall barnet får intensifierat stöd. För barn som omfattas av särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter.

Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med saker som intresserar barnen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och att bli intresserade av nya saker.

När vårdnadshavaren anmält sitt barn till förskolan, är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet. Utbildningsanordnaren beslutar och informerar vårdnadshavaren om förfaringsätt gällande anhållan om befrielse på grund av barnets sjukdom eller annan orsak. Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att förskolebarnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

2.3 Värdegrunden

VÄRDEGRUND för familjedagvårdare, daghem och förskolor i Kristinestad

Varje barn är unikt och värdefullt som det är och alla barn har rätt till en trygg barndom. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande som individer och som medlemmar i sin grupp. Barn har rätt att uttrycka sina tankar och åsikter. Barnen har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka och rätt till social gemenskap. Barnen har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker. Ingen form av mobbning, rasism eller våld får tillåtas. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen till hälsosamma levnadsvanor, utveckla emotionella färdigheter och estetiskt tänkande.

Värdegrunden enligt barnen, personal och vårdnadshavare

Barnen	Personal	Vårdnadshavare
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Känna sig trygg</i> • <i>Skräpa inte ner</i> • <i>Städa efter sig</i> • <i>Experiment-hur olika saker fungerar</i> • <i>Hjälpa varandra</i> • <i>Inte göra andra illa</i> • <i>Säga förlåt</i> • <i>Lära sig bokstäver och siffror</i> • <i>Ge arbetsro</i> • <i>Lyssna på varandra och läraren</i> • <i>Vara i grupper</i> • <i>Få leka</i> • <i>Lära sig vänta på sin egen tur</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Alla skall vara delaktiga</i> • <i>Trygghetskänsla</i> • <i>Uttrycksförmåga</i> • <i>Emotionella kunskaper</i> • <i>Skolrutiner</i> • <i>Könsneutralitet</i> • <i>Utveckla de sociala färdigheterna</i> • <i>Flexibilitet</i> • <i>Jämlikhet</i> • <i>Samarbete med hem</i> • <i>Respekt</i> • <i>Samarbete över språkgränser</i> • <i>Arbetsro</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Alla får vara med</i> • <i>Öva på det svenska/finska språket</i> • <i>Öva på sociala färdigheter</i> • <i>Lära sig leka och samarbeta</i> • <i>Koncentration</i> • <i>Ansvar över det egna</i> • <i>Lära sig följa regler</i> • <i>Respekt och hänsyn</i> • <i>Beakta olikheter, eleven som individ</i> • <i>Lära sig bokstäver och att läsa,räkna</i> • <i>Öka självkänslan</i> • <i>Röra på sig</i> • <i>Förberedelse inför skolan</i> • <i>Samarbete mellan skola och vårdnadshavare</i> • <i>Få vänner inför skolstart</i>

2.4 Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet.

I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

Kristinestad strävar till att ta till vara på lekmiljön såväl inomhus som utomhus och betonar lekens betydelse i den dagliga verksamheten.

Har ni bara lekt idag?

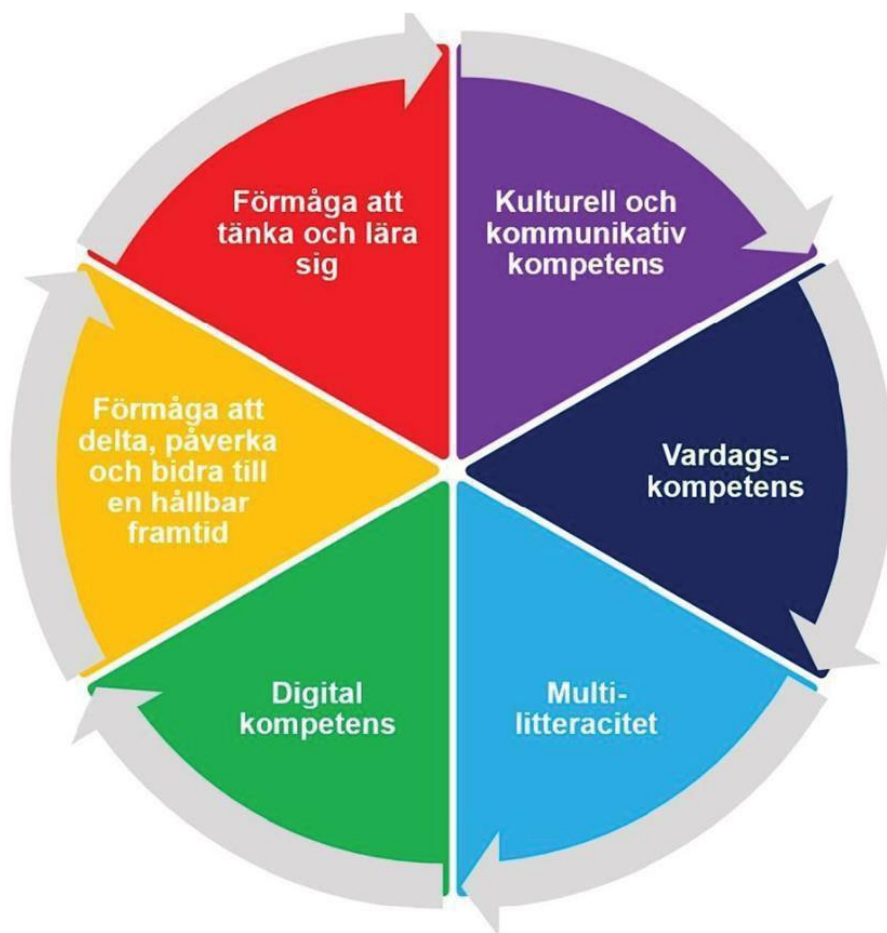
Så är det lätt att man frågar när man kommer att hämta sina barn på förskolan. Då är det viktigt att komma ihåg att lek är barnets absolut viktigaste verktyg för att lära sig om livet. I lek ingår allt detta:

Glädje	Språk	Kommunikation
Vänskap	Könsnormer	Uppmärksamhet

<i>Planering</i>	<i>Regler och normer</i>	<i>Hänsyn</i>
<i>Kroppsuppfattning</i>	<i>Tankeverksamhet</i>	<i>Självständighet</i>
<i>Inlevelse</i>	<i>Grovmotorik</i>	<i>Frigörelse</i>
<i>Jämlikhet</i>	<i>Konfliktlösning</i>	<i>lakttagande</i>
<i>Sinnesförmåga</i>	<i>Rumsuppfattning</i>	<i>Turtagande</i>
<i>Flexibilitet</i>	<i>Problemlösning</i>	<i>Samarbetsförmåga</i>
<i>Begreppsbildning</i>	<i>Identitet</i>	<i>Kreativitet</i>
<i>Finmotorik</i>	<i>Fantasi</i>	<i>Konsekvenser</i>
<i>Koncentration</i>	<i>Trygghet</i>	<i>Förmåga att förstå olika sammanhang</i>

2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela

livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande.

Strukturerad information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Positiv uppmuntran*
- *Betona betydelsen av att prova och försöka på nya saker. Det är inte det att man lyckas som är det viktigaste, utan det att man vågar prova.*
- *Vi säger till barnen vad de får göra, istället för att säga det som de inte får göra (t.ex. "vi går inne, springer ute").*
- *Genom att ställa öppna frågor*
- *Genom att fokusera på det egna lärandet inte jämförelse med varandra*

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska

erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor.

Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Presentera varandras kulturer.*
- *Ha temadagar om olika kulturer.*
- *Stöda barnen att lösa konflikter själva*
- *Samarbeta i gruppen i olika konstellationer.*

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil.

Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Uppmuntra till självständighet i vardagliga situationer som påklädning, hygien, matsituation.*
- *Vara som stöd vid matsituationerna, uppmuntra till att smaka.*
- *Ta hand om sina egna kläder och saker och ta vara på förskolans saker.*
- *Vi utnyttjar vår närmiljö för rörelseglädje. Olika sorters rörelse enligt årstid.*
- *Vi tränar kontinuerligt på trafikvandring, utflykter.*

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan

produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Sagostunder på olika sätt (boksamtal, sagor med rekvisita)*
- *Synliga texter och bilder i lärmiljöerna*
- *Dramatisering*

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet.

Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens. Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Låta barn bekanta sig med lärplatta.*
- *Använda appar i pedagogiskt och utvecklande syfte.*
- *Låta barn använda apparaterna som finns.*
- *Tillsammans med en vuxen dokumentera lärande digitalt.*

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens småningom framväxande förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barmens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Låta barn fråga och fundera, ta reda på saker tillsammans.*
- *Barnen ska få komma med idéer och påverka miljön på förskolan.*
- *Barnen görs delaktiga i hur vi lever hållbart.*
- *Demokratiskt tänkande genom att rösta om vilken saga osv.*
- *Genom smågruppsindelning tillåts alla få ordet.*

Förskoleundervisningen i Kristinestad strävar till att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig. Vi strävar också till att stärka barnens tro på sitt eget kunnande. Barnen ges möjlighet att utveckla sin förmåga att respektera olikheter och få vara delaktiga i en inlärningsmiljö där hänsyn och respekt är en del av vardagen.

3. Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspillet inom förskole gemenskapen. Utvecklandet av verksamhetskulturen styrs av lagarna om förskoleundervisning och av de värden, den syn på lärande och de mål för förskoleundervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen och i de lokala planerna. Verksamhetskulturen formas också av ledningsstrukturer och praxis, av personalens yrkeskompetens och av de lokaler, redskap och material som finns att tillgå. Verksamhetskulturen i förskolan återspeglas i kommunikationen, atmosfären och de pedagogiska metoderna och den inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet i förskolan.

3.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Anordnaren av förskoleundervisning och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetsätt, nya lösningar i lärmiljöerna och genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

I Kristinestad förstår vi verksamhetskulturens betydelse och de vuxnas ansvar för dess utvecklande. Vi är medvetna om den viktiga roll vuxna har för att vuxnas förhållningssätt och agerande överförs till barnen.

Vi i Kristinestad jobbar för att varje barn ska lära sig acceptera och respektera sig själv, andra och sin omgivning. Vi lyfter fram olikheter som en rikedom och vi är måna om en trygg inlärningsmiljö. En spontan och naturlig utvärdering sker kontinuerligt i all verksamhet tillsammans med de vuxna i gruppen. Utvärdering sker också i lek och aktivitet i samspel med andra barn.

Barn med annan språklig och kulturell bakgrund ges möjlighet till en förberedande undervisning utöver den vardagliga undervisningen som ges i förskolan. Den vuxnes roll är viktig både med tanke på samarbete med övrig personal och i bemötande av barnen.

- *Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga faktorer.*
- *Verksamhetskulturen blir synlig i de gemensamma förfaringssätten och i hur värdegrunden och helhetsundervisningen konkretiseras. De vuxnas sätt att agera överförs till barnen, som tillägnar sig förskolans värden, attityder och vanor.*
- *All verksamhet i förskoleundervisningen ska utformas så att den stödjer målen för växande och lärande.*
- *En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.*

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester. Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer. Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringsätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas.

Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

- *Lärmiljöerna, som utgör ett helhetsbetonat lärlandskap, ska vara trygga och hälsosamma och utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga. De ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter och uppmuntra till aktivt, kollaborativt och självständigt tänkande. Lärmiljön ska också beakta möjligheten till lugn och ro. Inom förskoleundervisningen behöver barnet få vara barn.*
- *Lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön används som lärmiljöer. Lärmiljöerna ska innehålla material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande. Barnens idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Deras möjlighet att påverka och utveckla sin lärmiljö ska vara en naturlig del av vardagen i förskolan. Detta gör att barnen känner sig betydelsefulla och delaktiga.*
- *Informations- och kommunikationsteknik ska tillämpas på ett ändamålsenligt sätt. Det är också viktigt att ta vara på de möjligheter som olika samarbetspartners som kultur-, idrotts- och biblioteksväsendet erbjuder.*
- *Lärmiljöerna utformas utgående från barnens idéer.*

3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av anordnaren av förskoleundervisning.

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. För att stödja barnens växande och lärande ska undervisnings- och stödmetoderna vara enhetliga. Förskolepersonalen ska samarbeta med personalen inom social- och hälsovården för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan förskolepersonalen och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga.

I Kristinestad strävar vi till att barnets lärtig skall bli så enhetlig som möjlig. Med vårdnadshavarens samtycke har personalen i förskolan möjlighet att ta del av barnets plan för småbarnsfostran innan barnet börjar förskolan. En överföringspalaver tillsammans med dagvårdspersonalen hålls på våren. Samarbetet med barnet och vårdnadshavarna inleds redan på våren det år barnet börjar i förskoleundervisning. På våren bekantar sig barnet och vårdnadshavarna med sin kommande förskola. I mitten av höstterminen görs en plan för lärande för varje förskolebarn. Planen används som stöd för utvecklingssamtal som hålls med varje barn och vårdnadshavare.

En öppen och ömsesidig kontakt är viktig för ett gott samarbete och skapandet av trygg inlärningsmiljö. Under förskoleåret har barnet vid behov möjlighet att ta del av barnrådgivningens och skolkuratorns tjänster. Under förskoleårets vårtermin hålls ett överföringsmöte med den blivande klassläraren. I slutet av terminen bekantar sig barnet med sin kommande skola under en skoldag. Föräldrarna ges möjlighet att utvärdera verksamheten minst 1gång/läsår

4. Principer för förskoleundervisningen

4.1 Mångsidiga arbetssätt

En mångsidig helhetsbaserad inläring i en trygg och berikande miljö, där barnen är delaktiga i planering och utförande, är viktig för oss i Kristinestad. Vi vill väcka barnens intresse för att lära sig nya saker, att bibehålla nyfikenheten på lärandet och att använda sig av olika metoder vid inläring. Vår målsättning är att göra övergången till skolan så smidig som möjlig. Utvärdering och utvecklandet av arbetssätten sker fortlöpande och spontant i vardagen via utvecklingssamtal med barnet och vårdnadshavare.

Vi betonar leken som ett av de viktigaste arbetssätten i förskoleundervisningen. Genom lek tränar barnet nya färdigheter, lär sig gestalta världen, lär sig hantera sina känslor, träna kommunikation, logiskt tänkande m.m. Leken möjliggör användandet av alla sinnen. Barnet behöver ges tillfälle att leka på egna villkor i en lärmiljö som är motiverande och pedagogisk.

4.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evalueringslutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Läraren ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och bedömningen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen, lärmiljöerna och barnens eventuella stöd.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig.

I Kristinestad strävar vi till att ha en bedömningskultur som gör barnet delaktigt i utvärderingen av sitt eget lärande. Inlärningsprocessen har en stor betydelse i barnets lärande och varje barn är unikt. Varje barn behöver få känna trygghet och glädje i sina framsteg och motiveras till inläring. Det är viktigt med en kontinuerlig och mångsidig utvärdering som motiverar barnet till vidare inläring och skapar en positiv jag bild.

I samråd med familjen gör man upp en plan för förskoleåret. Planformuläret är gemensamt för alla förskolor i Kristinestad. Planen utvärderas och uppdateras vid utvecklingssamtal tillsammans med vårdnadshavare. Utvecklingssamtal används för att tillsammans kunna stöda barnets kulturella och sociala färdigheter. Med vårdnadshavarens samtycke överförs planen och eventuella dokument gällande barnet till skolan.

När läsåret avslutas ges barnen ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen.

I intyget antecknas vem som ordnat förskoleundervisningen, förskolans namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På intygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

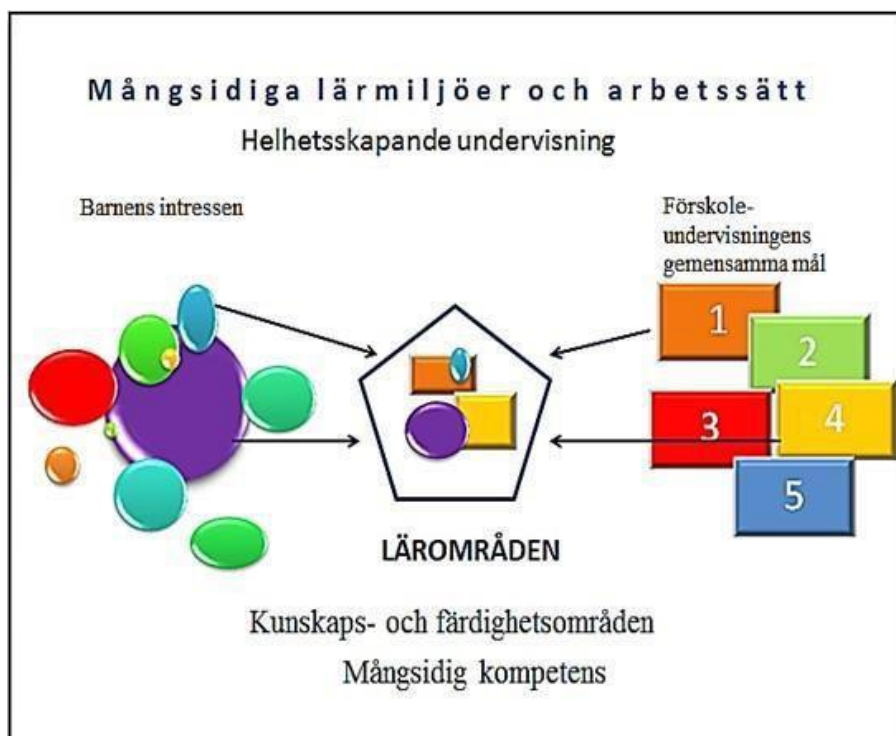
4.3 Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets växande och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnens olika behov av stöd ska beaktas i undervisningen och barnen ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Lärområdena är

1. Mina många uttrycksformer
2. Språkets rika värld
3. Jag och vår gemenskap
4. Jag utforskar min omgivning
5. Jag växer och utvecklas

Mina många uttrycksformer

Barnens inlärningsförutsättningar, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

I förskoleundervisningen i Kristinestad är musik- och andra konstupplevelser en viktig del av barnets utveckling av emotionella färdigheter och kunskaper. Barnet ges möjligheter att uppleva kultur och njuta av kultur. Upplevelserna diskuteras med barnet. Barnet vägleds till att uppskatta sitt eget och andras arbete.

Barnet uppmuntras att uttrycka sina tankar och känslor med hjälp av ord och drama.

Barnet ges möjlighet att bekanta sig med det egna kulturarvet. Barnet vägleds att värdesätta och bevara naturens och den byggda miljöns samt omgivande föremåls estetiska och kulturella värden.

Barnet uppmuntras till att uttrycka sig mångsidigt i samband med olika lekar och temahelheter.

Musik

I förundervisningen betonas upplevelsen av musik tillsammans med andra. Målsättningen är att förstärka barnets intresse för och förhållande till musik. Musikverksamheten i förundervisningen är mångsidig och påverkar flera sinnen.

Centrala mål

1. Koncentration på musiken och de mångsidiga upplevelser den erbjuder
2. Värna om kulturtraditionen
3. Bekanta sig med instrument och deras användning
4. Lyssnande, att uppfatta musik och tystnad
5. Sång och att bekanta sig med olika slags musik

Metoder

- Sång
- Rörelse till musik
- Dans och improvisation, avslappning
- Gemensamma musik- och sångstunder
- Sjunga, spela, lyssna och leka tillsammans
- Musiksagor

Att slöjda och pyssla

Glädje och förnöjsamhet över att färdigställa ett egenhändigt gjort arbete stärker barnets känsla av att klara sig och lyckas. Den uppskattning produkten medför belöner tillverkaren. Med hjälp av handens arbete, pyssel, byggande och erfarenheter av rumsuppfattning utvecklas gestaltningens förmåga av rymd och rumsuppfattningen.

Centrala mål

1. *Barnen bekantar sig med flera olika arbetsätt*
2. *Barnen prövar på flera olika material*
3. *Barnen hanterar olika redskap och tar hand om dem*
4. *Barnen lär sig grunderna för hållbar utveckling och återvinning*

Metoder

- *Barnen gör upp ritningar som förverkligas*
- *Barnen lär sig sy*
- *Vi har framme olika redskap och material för att väcka barnens nyfikenhet*
- *Vi jobbar medvetet med olika material*
- *Vi jobbar med återvinningspyssel*

Bildkonst

I bildkonsten uppmuntras barnet att skapa egna bilder och arbeten. Utgångspunkten är barnets egna iakttagelser, upplevelser, känslor och barnets egen fantasi. Barnet bekantar sig genom försök med bildspråkets element: färg, ljus, rymd, rörelse, form och olika material. Barnets uppfattning om olika kulturer vidgas då barnet bekantar sig med bilder av olika slag. Arbetet kan också göras utgående från flera olika konstformer och kan integreras med förundervisningens andra innehållsområden, t.ex. naturfostran.

Centrala mål

1. *Skapandets glädje tillsammans och ensam*
2. *Barnet bekantar sig med flera olika arbetsätt, material, redskap och deras användning*
3. *Utveckla handens finmotorik genom t.ex. användning av sax.*
4. *Uppskattning av eget och andras arbete*
5. *Barnen känner igen, namnger och kan blanda färger.*
6. *Olika tekniker används*

Metoder

- *Barnet uppmuntras till att använda och prova olika redskap och material*
- *Barnet uppmuntras till ett personligt uttrycksätt*
- *Möjlighet att prova olika uttrycksmetoder inom bildkonst som att rita, måla, forma, limma, trycka, modellera, spika, såga*
- *Barnens arbeten ställs fram på ett tillsammans överenskommet ställe*
- *Dokumentation på olika sätt*

Uttrycksförmåga

Barnet uppmuntras att uttrycka sina åsikter och känslor med ord, lek eller drama. Olika verksamhetsformer är en del av förundervisningens fostran av uttrycksförmågan. Skolans egna fester är naturliga tillfällen för framträdanden, där barnet kan öva sina färdigheter både i att uppträda och som publik. Eventuella teaterbesök och besök av professionella inom teatervärlden berikar och stöder utvecklandet av en mångsidig uttrycksförmåga hos barnet.

Centrala mål

1. *Barnen lär sig uttrycka sina egna åsikter och känslor*
2. *Barnens koncentrationsförmåga och fantasi utvecklas*
3. *Barnens självförtroende och jaguppfattning stöds*
4. *Sociala färdigheter och samarbete övas*
5. *Språkliga färdigheterna utvecklas*
6. *Stöda barnets kroppsuppfattning och kroppskontroll*

Metoder

- *Olika lekar t.ex. Dramalekar, fantasi- och rollekar, inlärningslekar*
- *Olika teaterformer, t.ex. bords- och dockteater*
- *Ramsor, dikter och sagor*
- *Barnlitteratur, Sånglekar*
- *Uttrycka sig genom olika konstformer som bildkonst, rörelse och musik*
- *Uttrycka sig via olika appar och program, digitalt*
- *Använda "arga-lådan" eller andra känslolådor för uttryckande och hantering av känslor*

Språkets rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjäs i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

I Kristinestads förundervisningen betonas språkets betydelse både som ett objekt som inlärs och ett medel för inläring. Undervisningen är mångsidig och barnets alla språkliga delområden tas i beaktande.

Inlärningsmiljöerna väcker barnens intresse, är stimulerande och stöder barnets utveckling. De väcker barnens nyfikenhet och intresse både för det talade och skrivna språket.

Detaljerade mål

1. *Barnen lär sig uttrycka sig muntligt*
2. *Barnen lär sig växelverka med andra*
3. *Barnen lär sig lyssna, fråga och svara.*
4. *Barnen blir intresserade av det skrivna språket och den språkliga medvetenheten ökar.*
5. *Barnen bekantar sig med/lär sig bokstäver och bokstavsljud.*
6. *Barnen får möjlighet att bekanta sig med olika språk.*

Metoder

- *Barnet deltar regelbundet i lässtunder, bekantar sig med sagor, ramsor, berättelser och rim i växelverkan med andra*
- *Barnet övar bokstavs former och penngrepp med hjälp av uppgifter samt i olika vardagliga situationer och lekar*
- *Barnets nyfikenhet för språket väcks genom lek med språket, t.ex i dramalekar där barnet övar sig i att uppträda och att uttrycka sig med kroppen*
- *Genom att delta i gemensamma diskussioner får barnet möjlighet att lyssna och bli hörd*
- *Övningar i att uttrycka sig muntligt, att berätta om egna erfarenheter*
- *Genom sång och lek bekantar sig barnet med språk som används i barngruppen eller omgivningen*

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhällsligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Kristinestad är en jordbruksbygd med gamla traditioner. Dess närhet till havet har också haft en stor betydelse för bygden. Genom att tillsammans bekanta sig med närmiljöns historia och aktuella frågor ökar barnens intresse för samhällsfrågor och sin hembygd.

Under lärarens ledning bekantar sig barnen med årets högtider, bygdens historia och traditioner.

Detaljerade mål och metoder

1. **Historiskt perspektiv:** Vi bjuder in personer som berättar om stadens historia. Vi besöker någon historisk plats under läsåret. Vi tar vara på festtraditioner och bekantar oss med traditionella lekar och sånger.
2. **Samhällsfrågor:** Tillsammans med barnen i förskolegruppen funderar vi på vad vi kan göra så att alla skall trivas och kunna känna sig trygga under sin förskoletid. Barnen får på så sätt öva sin förmåga att tänka och lära sig samtidigt som de kan påverka och delta i uppgörandet av de regler som vi vill att skall finnas i förskolan.
3. **Etisk fostran:** I olika vardagssituationer får barnen hjälp med att lära sig hantera olika känslor och att lösa konflikter. Genom att titta på olika bilder, läsa sagor, se på film, delta i rollekar och drama lär vi oss att avläsa varandras känslor. Förskolan har vi olika slag av vänskapsteman under året
4. **Åskådningsfostran:** Olika religioner och åskådningar i förskolegruppen uppmärksammas och respekteras under förskoleåret. I förskolan erbjuds alternativ verksamhet för de barn som har annan åskådning

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iakttä och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Det är viktigt att barnen blir trygga i sin närmiljö och stöds att ta ansvar för sin omgivning. Naturen erbjuder också ett mångsidigt material till experiment av olika slag. Genom att ta ut matematiken ur klassrummet utökas inlärningsmiljön till oändlig. De material och metoder som uteundervisning bjuder stärker också barnets kunskap om naturen. Här kopplas också vardagsmatematik med tekniska lösningar genom att barnen upplever, konstruerar och löser problem. Barnens matematiska färdigheter utvecklas i konkreta vardagliga situationer. Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen.

Barnen uppmuntras att ställa frågor och gemensamt söka svar på dem.

Detaljerade mål

- 1. Vi rör oss mycket ute i naturen och uppmuntrar barnen till att självständigt hitta och testa egna lösningar på vardagliga problem.*
- 2. Genom olika arbetssätt får barnen öva sig i att dokumentera och presentera sina arbeten.*
- 3. Genom en kreativ och laborerande vardagsmatematik stärks barnens matematiska tänkande och lärande.*
- 4. Barnen uppmuntras till kreativt tänkande i förskolan.*
- 5. Hållbar utveckling är en del av undervisningen.*

Metoder

- Det matematiska tänkandet stärks genom att vi räknar barnen, ställer oss i längdordning, tränar tidsbegrepp, gör jämförelser, använder räkneord och siffersymboler, övar lägesbegrepp och form och färg.*
- Barnen får öva sig i problemlösning genom att de inte får färdiga lösningar av den vuxna utan uppmuntras till att själv komma fram till en lösning.*
- Genom att vi rör oss ute i naturen ger vi barnen en möjlighet till att utforska och bekanta sig med olika växter, djur och naturfenomen.*
- Vi upplever naturen med alla våra sinnen då vi smakar på olika ätbara bär, lyssnar till fågelsång, doftar på barr och löv, rör vid en trädstam eller sten eller mossor, ser på djurspår i snön och balanserar på trädstammar.*
- Barnen lär sig en hållbar livsstil genom att upptäcka att vissa material ss. bananskal och äppelskruttar förmultnar i naturen medan andra material som saftburkar och plastpåsar inte gör det.*

Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur **motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv**.

Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och motion samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

I förskolan lär sig barnen att förstå betydelsen av att det egna agerandet och välmåendet påverkar såväl barnet själv som relationerna till andra. I förskoleundervisningen stöder vi barnen till att bli självständiga individer och att förstå betydelsen av egen aktivitet t.ex. att klara av- och påklädning, matsituationer och wc-besök.

Detaljerade mål och metoder

1. Röra på sig

Vi rör oss både inomhus och utomhus och lär oss känna till de möjligheter till motion som vår närmiljö kan erbjuda. Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

2. Kunskaper om mat och måttlig konsumtion

I förskolan betonar vi vikten av hälsosam kost och en sund inställning till mat. I samarbete med vårdnadshavarna och köket uppmanar vi barnen till ett gott bordskick, matro och måttlig konsumtion. På detta sätt strävar vi till att göra måltidssituationerna så trivsamma som möjligt.

3. Välbefinnande, hälsa och trygghet

I förskolan lär vi oss fungera tillsammans med andra. Med hjälp av sagor, drama, diskussioner och samspelslekar tränar vi socialt samspel. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och motion och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. Som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

I den dagliga verksamheten övar barnen sig i att förstå och ta emot instruktioner och att handla därefter. Barnen har en egen plats för sina kläder och annat som behövs under förskoletiden och lär sig på detta sätt att ta ansvar för sig själv.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett tryggt liv, respektfullt bemötande och integritet. För att barnen skall kunna växa och utvecklas behöver de känna trygghet och glädje. När detta sker finns det förutsättningar för inläring. Barnen lär sig genom lek tillsammans med sina kompisar och i förskolan har vi gemensamt överenskomna regler och gränser. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt

4.4 Specifika frågor angående språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk.

Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

5. Stöd för barnets växande och lärande

I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används den i förskoleundervisningen lämpligare termen stöd för växande och lärande i stället för termen stöd för lärande och skolgång som används i lagen om grundläggande utbildning.

5.1 Principerna för stöd

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår. Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd.

Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges på ett tidigt stadium för att förhindra att problemen växer och blir mera komplicerade.

Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive inlärnings- och utvecklingsbehov. Det är viktigt att i förskolan se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Det stödjer barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet kan förflyta så obehindrat som möjligt och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Yrkesövergripande samarbete mellan lärarna, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga har stor betydelse för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i förskoleundervisningen.

I maj hålls överföringsmöte från den småbarnspedagogiska verksamheten till förskolan. I mötet deltar läraren inom småbarnspedagogiken, förskoleläraren, speciallärare inom småbarnspedagogik, och barnrådgivningens hälsovårdare. Före överföringsmötet har man diskuterat med barnet och vårdnadshavarna och de har skrivit ner sina tankar och önskemål på en blankett. (Bilaga 1) Barnetsplan för småbarnspedagogiken och eventuella utlåtanden förs över till förskolan.

När behovet av stöd bedöms granskas först de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen samt lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet.

Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. Om barnet utöver förskoleundervisning också utnyttjar andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande.

Det är viktigt att information om barnets behov av stöd och det stöd barnet fått i förskolan också överförs till den grundläggande utbildningen. Undervisningsanordnarna ska skapa och utveckla smidiga informationsrutiner.

I maj hålls överföringsmöte från förskola till skola. I mötet deltar förskoleläraren, klassläraren för åk 1, speciallärarna och skolhälsovårdaren. Före överföringsmötet har man diskuterat med barnet och vårdnadshavarna och de har skrivit ner sina tankar och önskemål på en överföringsblankett. (Bilaga 2) Barnets plan för lärande och eventuella utlåtanen förs över till skolan.

5.2 Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När ett barn har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Förskolepersonalen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Det är bra att informera alla vårdnadshavare om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt och för dem lämpligt sätt.

Det är viktigt att förskolepersonalen kontaktar vårdnadshavaren genast om det framgår att ett barn har problem i utvecklingen eller lärandet eller barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavaren ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barn i att nå sina mål. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Det är bra att föräldrarna vet att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för växande och lärande och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se kapitel 6 Elevvård/ Elevvårdsplanen).

5.3 Allmänt stöd

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grund för barnets växande, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas till exempel genom olika slags arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att utvärdera behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all fostran och undervisning. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan förskolelärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Inom det allmänna stödet möts barnets behov av stöd till exempel med hjälp av material och redskap som lämpar sig för barnets individuella behov samt undervisningsprogram som är avsedda för förskoleundervisningen och specialundervisning på deltid. En plan för barnets lärande kan användas i samband med allmänt stöd.

Allmänt stöd	Ansvarig
Ifyllande av blanketten barns behov av stöd(bilaga 3)	Förskollärare
Uppgörande av barnets egen plan för förskoleundervisning	Förskollärare
Samtal med vårdnadshavare	Förskollärare
Konsultation av speciallärare inom småbarnspedagogik och andra sakkunniga.	Förskolelärare
Pedagogisk bedömning görs före eventuellt inledande av intensifierat stöd. (Bilaga 4)	Förskollärare i samråd med speciallärare, eventuellt andra sakkunniga.

5.4 Intensifierat stöd

Ett barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för barnets lärande [1]. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och så länge barnet behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet är mera omfattande och mera långsiktigt än det allmänna stödet. Barnet behöver ofta även flera former av stöd. Inom det intensifierade stödet kan alla former av stöd inom förskoleundervisningen användas, med undantag av den specialundervisning som ges på basis av ett beslut om särskilt stöd.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och förskolans övriga personal. Läraren ska ge barnet och vårdnadshavaren respons om barnets framsteg samt lyssna och ta hänsyn till deras åsikter. Under den tid barnet får intensifierat stöd ska läraren i samråd med vårdnadshavaren regelbundet följa upp barnets lärande och välbefinnande. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att barnet inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för barnets lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det under förskoletiden sällan nödvändigt att fatta ett beslut om särskilt stöd för ett barn som får intensifierat stöd.

Pedagogisk bedömning (Blankett bilaga 4)

Inledningen av intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning.

Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Läraren eller flera lärare tillsammans gör den skriftliga pedagogiska bedömningen. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. I fall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd och vid behov återgången till allmänt stöd ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården. Behandlingen förutsätter inte vårdnadshavarens tillstånd. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd (bilaga 5)

Stödet som barnet får inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för barnets lärande. Planen för barnets lärande baserar sig på en godkänd läroplan och beskriver målen för barnets växande och lärande och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som barnet behöver.

Målet är att ge barnet förutsättningar att nå sina mål. Den plan för barnets lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. I fall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen för barnets lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Om det sker förändringar i barnets situation, ska planen alltid justeras så att den motsvarar behovet av stöd.

Intensifierat stöd	Ansvaring
Beslut om intensifierat stöd	Chefen för småbarnspedagogik och speciallärare inom småbarnspedagogik
Uppgörande av plan för lärande (Bilaga 5)	Förskollärare i samråd med speciallärare för småbarnspedagogik
Samtal med vårdnadshavare, genomgång av plan för lärande	Förskollärare eventuellt i samråd med speciallärare för småbarnspedagogik
Intensifierat stöd	Förskolläraren under handledning av speciallärare inom småbarnspedagogik
Dokumentation av det intensifierade stödet	Förskollärare
Utvärdering av det intensifierade stödet	Förskollärare i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik
Utredning om barnets framsteg i förskoleundervisningen	Förskollärare i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik
Beslut om ökade resurser för ett barn som får intensifierat stöd	Chefen för småbarnspedagogik/Bildningsdirektör

5.5 Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges barn som annars inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Barnets förutsättningar har kunnat försämrats på grund av exempelvis ett handikapp eller en allvarlig sjukdom. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets inlärningsförutsättningar. Också ett barn som får särskilt stöd ska få uppleva glädje över att lyckas och lära sig. Detta stärker barnets självkänsla och motivation att lära sig.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som barnet behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som barnet får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att det finns tillgång till specialpedagogisk kompetens när ett barn ges särskilt stöd.

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) som utarbetas för barnet. Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen är i första hand att säkerställa barnets lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetssätten eller material och redskap.

Utöver de pedagogiska lösningar i specialundervisningen som stödjer lärandet, har ett barn som får särskilt stöd också rätt till annat stöd i förskoleundervisningen. Sådant stöd är exempelvis individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Pedagogisk utredning (Bilaga 6)

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning göra en pedagogisk utredning om barnet. Anordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram en skriftlig utredning. Utgående från dessa två utredningar gör anordnaren av förskoleundervisning en bedömning av barnets behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för barnets lärande. Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt.

För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs utöver en pedagogisk utredning eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste anordnaren av förskoleundervisning fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning höra barnet och vårdnadshavaren. Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen. Beslutet om särskilt stöd ska beskriva barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Motiveringarna till beslutet ingår i allmänhet i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt. Vanligtvis fattas ett beslut om särskilt stöd tidigast när förskoleundervisningen inleds. Endast för barn som omfattas av förlängd läroplikt måste beslutet fattas när barnet är fem år. Ifall ett beslut om särskilt stöd fattas under förskoletiden utan att barnet fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av barnets situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska behovet av särskilt stöd alltid granskas då barnets behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet om särskilt stöd. Att granska behovet under förskoletiden innebär i allmänhet att ändra på en viss sak i beslutet om särskilt stöd. Det kan till exempel gälla biträdestjänster eller särskilda hjälpmedel. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om barnet. Om barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Barnet övergår därefter till intensifierat stöd. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det ovanligt att det särskilda stödet avslutas under barnets förskole tid.

Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (bilaga 7)

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas för barnet. Planen ska beskriva hur barnet ges undervisning och annat stöd i enlighet med beslutet om särskilt stöd. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för barnets förskoleundervisning och lärande, undervisningens innehåll, de pedagogiska metoderna och hurdan stöd barnet behöver.

IP utarbetas alltid i samband med särskilt stöd och bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning. IP ska utarbetas utgående från barnets eventuella tidigare plan för lärande. Ifall barnet har en plan för småbarns pedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. Barnets lärare ska utarbeta planen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. IP kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specifika tillstånd att överlåta information.

IP ska vid behov ses över så att den motsvarar barnets behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för barnets lärande och barnet övergår till intensifierat stöd.

Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av handikapp eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Gravt handikappade barn omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan för hur undervisningen ordnas ska utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

Särskilt stöd	Ansvarig
Uppgörande av pedagogisk utredning	Speciallärare inom småbarnspedagogik
Delgivning och hörande av vårdnadshavarna	Förskollärare i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik
Beslut om särskilt stöd	Bildningsdirektör
Beslut om förlängd läroplikt	Bildningsdirektör
Uppgörande av individuell plan (Bilaga 7)	Speciallärare i samråd med förskollärare
Utvärdering av individuell plan, minst en gång per år	Speciallärare och förskollärare i samarbete med vårdnadshavare.
Beslut om ökade resurser för barn i behov av särskilt stöd	Chefen för småbarnspedagogik/ Bildningsdirektören

5.6 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Specialundervisning på deltid

Ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan om den övriga förskoleundervisningen. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets inlärningsförutsättningar och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Alla vårdnadshavare ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning.

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen.

Ett barn har på alla nivåer av stöd rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För barn som använder teckenspråk kan man vid behov också använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för barnets kommunikation. För barn med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För barn med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

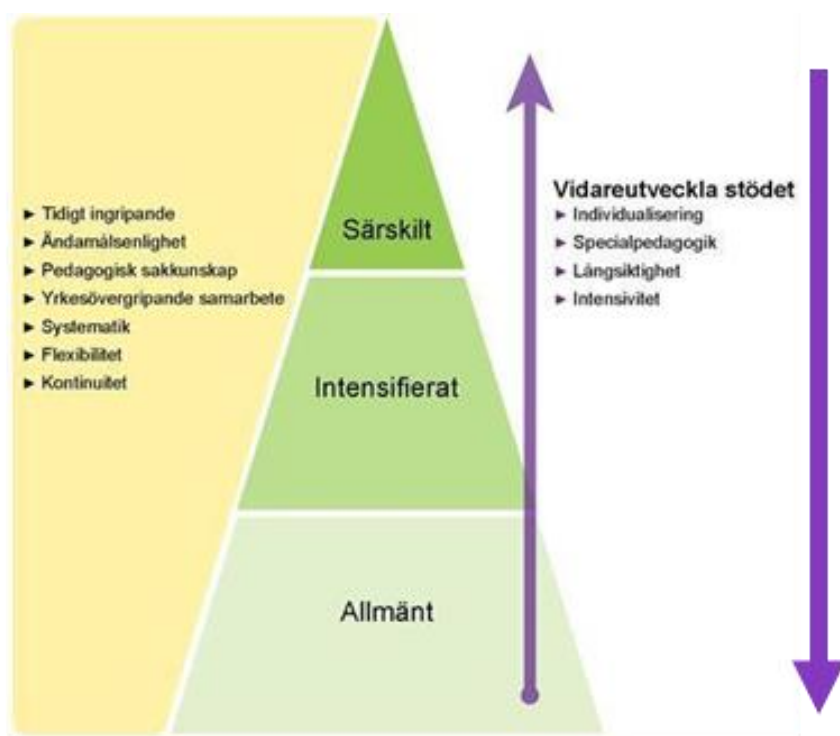
Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Bitrådets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärares uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vis behov med den övriga förskolepersonalen.

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med barnet ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen och genom samarbete med andra

sakkunniga handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Stödet för barnet kan förutsätta specialkompetens som personalen vid den egna förskoleenheten saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel inlärnings- och handledningscenter som erbjuder tjänster för barnen och utbildning och konsultation för personalen.

Anordnaren av förskoleundervisning beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Barnets lärare och elevvårdspersonalen bedömer tillsammans behovet och omfattningen av de tjänster och hjälpmedel som barnet behöver. Även den information som fås av barnet och vårdnadshavarna och eventuella utlåtanden av utomstående experter utnyttjas. Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om barnet får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i en plan för barnets lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.

Inom trestegsstödet är övergångarna möjliga i båda riktningarna; även från särskilt till intensifierat stöd och från intensifierat till allmänt stöd avsett för alla elever

6. Elevvård

Se elevvårdsplan www.krs.fi

7. Bilagor

Bilaga 1

Kristinestad

FRÅN DAGVÅRD TILL FÖRSKOLA

namn.....föd. datum.....

MINA MÅNGSIDIGA KOMPETENSER

Barnet färglägger smilisen framför påståendet som det tycker passar in på dem;

GRÖNT= mycket

GULT= ganska

RÖTT= inte

förmåga att tänka och lära sig

jag vill lära mig nya saker

.....

..

jag kan koncentrera mig

.....

....

jag tycker om att undersöka och utforska

.....

jag tycker om att röra på mig

.....

...

Kulturell och kommunikativ kompetens

jag talar tydligt (fattas nåt ljud t.ex. r, s eller annat?)

.....

.

jag har bra ordförråd

jag kan nåt annat språk än svenska

.....

Vardagskompetens

jag äter själv

.....

.

jag sköter min hygien (wc och handtvätt)

.....

..

jag klär på och av mig själv

.....

jag blir glad av

	jag tycker inte om	.....
multilitteracitet och digital kompetens		
	jag är intresserad av bokstäver, skriven text och siffror	.....
	jag använder digitala hjälpmedel, t.ex plattor (hur mycket och till vad?)	.....
förmåga att delta och påverka		
	jag kan leka med andra	.....
	jag tar initiativ till lekar och aktiviteter	.....
	jag kan följa regler i t.ex.spel	.....
	jag kan diskutera och vara med och bestämma	.....
	jag kan be om hjälp när det behövs	.....
	jag kan vänta på min tur	.....

Vårdnadshavarna vill att förskolläraren ska veta att (intressen, rädslor, kamratrelationer, allergier, sjukdomar...):

.....

.....

.....

Dagvårdspersonalen vill att förskolläraren ska veta att

.....

.....

.....

Barnet har behövt extra stöd (infor i barnets plan för småbarnspedagogiken och eventuella utlåtanden bifogas)

.....

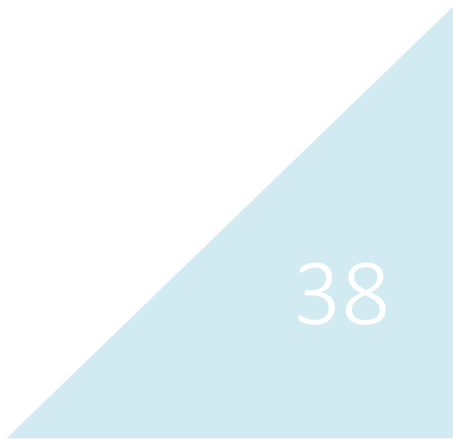
.....

Ort och datum ..... / ..... 20.....

Underskrifter

Barnet.....

Vårdnadshavare .....

.....
Dagvårdspersonal.....

Bilaga 2

Kristinestad

FRÅN FÖRSKOLA TILL SKOLA

Barnets namn: _____ föd. datum: _____

Förskola / Förskollärare: _____

FÖRSKOLLÄRARENS tankar om barnet

1= dåligt..... 6= mycket bra

1   2   3   4   5   6

Kan koncentrera sig på sina uppgifter och slutföra dem						
Minns muntliga instruktioner och följer dem						
Godkänner och följer gemensamma regler						
Kan berätta, fråga och be om hjälp						
Orkar vänta på sin tur						
Klara av nya situationer						
Klarar av besvikelser						
Kan arbeta i grupp						
Känner igen bokstäver						
Kan siffrorna 0-12, mängder och ordningstal						
Visar intresse för att läsa och skriva						

Kan rimma, särskilja ord och ljud						
-----------------------------------	--	--	--	--	--	--

Kommentarer:

VÅRDNADSHAVARNAS tankar om barnet

Styrkor och förmågor: _____

Vi vill att barnets lärare ska veta att (intressen, rädslor, kamratrelationer, allergier, sjukdomar...):

	Barnet har fått allmänt / intensifierat / särskilt stöd i förskolan angående
	Barnet har en egen plan för lärandet (EP) som följer med till skolan
	Barnet har en individuell plan för lärandet (IP) som följer med till skolan
	Vårdnadshavarna har informerats om att barnets uppgifter får ges från förskolan till skolan och att barnets ärenden får tas upp i skolans elevvårdsgrupp

Ort och datum _____ / ____ 20__

Vårdnadshavarnas underskrifter: _____

_____

Förskollärares underskrift: _____

BEDÖMNING AV BARNETS BEHOV AV STÖD datum _____

Barnets namn: _____ föd.datum _____

Förskola: _____

Personal på förskolan: _____

Barnets starka sidor:

Utvecklingsområden som behöver stödjas:

Tillsammans med specialläraren inom småbarnspedagogiken gör vi vårt bästa för att stöda barnets utveckling och lärande. Stödåtgärderna antecknas i barnets egen plan.

Uppföljning, följande möte:

Vårdnadshavares underskrift:

_____ tel.nr: _____

_____ tel.nr: _____

e-mail _____

Pedagogens underskrift: _____